

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Тони Драганов Трайков – ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски”

(член на Научното жури, утвърдено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” № РД 38-673/04.12.2018г.) и решение на ФС на Геолого-географския факултет /Протокол № 13/20.11.2018г./

Научна област – 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление – 4.4. Науки за Земята(География на населението и селищата)

Научно звено: Катедра „Регионално развитие” при ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски”

Тема: **„Бежанските потоци-опасност за националната сигурност на Република България”**

Редовен докторант: Иван Николаев Николаев

Научен ръководител: Доц.д-р Климент Найденов

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Редовният докторант Иван Николаев Николаев е роден на 01.02.1986г. в гр. Горна Оряховица. През 2011г. завършва бакалавърска степен в СУ „Св. Климент Охридски”, ГГФ – специалност „Регионално развитие и политика” с професионална квалификация Бакалавър по регионално развитие и политика. През 2012г. завършва магистърска степен в Международен банков институт към НБУ, специалност „Банков мениджмънт”. През 2013 завършва втора магистратура в ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски”- магистър по „Регионално развитие и политика – Регионална сигурност”.

През периода 2007-2012г. Иван Николаев работи в „Терагруп БГ” ЕООД, София на длъжност управител. От 2012 до 2015г. работи в Република Ирландия като финансов

анализатор във фирма „Poker-stars“. След 2015г. и понастоящем Иван Николаев работи като управител в IT фирма в София.

Докторантът има отлични познания по английски език (First Certificate of English – Cambridge). В работата си използва и немски език (сертификат от Института по чуждоезиково обучение към СУ „Св. Климент Охридски“- основно ниво). Притежава много добри умения за работа с Microsoft Windows, Microsoft Office (Word, Excel, Access, Power Point), Playtech софтуер и техните приложения, както и други видове специализиран софтуер. Докторантът има организационен опит и умения за ръководене на екип.

2. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Със Заповед РД 20-1140 от 21.07.2014г. Иван Николаев Николаев е зачислен на редовна докторантура по професионално направление 4.4. Науки за земята (География на населението и селищата) към катедра „Регионално развитие“, считано от 15.07.2014г. до 15.07.2017г. За научен ръководител е определен проф. д-р Петър Славейков. Поради заболяване на проф. Славейков от 2016г. за научен ръководител е определен доц. д-р Климент Найденов. На заседание от 19.06.2017 (протокол.№11) Катедрения съвет предлага на ФС на ГГФ да отчисли Иван Николаев с право на защита поради изтичане срока на докторантурата. Същият е отчислен, считано от 15.07.2017г. (протокол №8 на Факултетния съвет на ГГФ от 05.07.2017г.). На разширено заседание на Катедра „Регионално развитие“ от 06.07.2018г.(протокол №10) Катедреният съвет обсъди и насочи към защита дисертационния труд на редовния докторант Иван Николаев. На заседание от 05.11.2018г.(протокол №3) Катедреният съвет предложи състава на Научното жури по защита на дисертационния труд. Предложеният състав е одобрен с Решение на Факултетния съвет на ГГФ от 20.11.2018г (протокол №13). Със Заповед № РД 38-673 (04.12.2018г.) е утвърдено Научно жури в състав:

1. Доц. д-р Климент Минев Найденов – СУ
2. Доц. д-р Тони Драганов Трайков – СУ
3. Проф. д-р Чавдар Милчев Младенов – НИГГГ – БАН
4. Проф. д-р Румен Христов Янков – ВТУ
5. Проф. д-р Иван Гатев Марков – ВТУ

Резервни членове:

1. Доц. д-р Георги Костадинов Бърдаров – СУ
2. Доц. д-р Камен Димитров Петров - УНСС

3. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Представеният за обсъждане дисертационен труд на тема „Бежанските потоци – опасност за националната сигурност на Република България” има обем от 191 стр. текст. В текста са включени 4 таблици, 16 диаграми и картосхеми, които не са номерирани и нямат определени заглавия. Към дисертационния труд е приложен списък с използваните литературни източници и публикации по разглежданата проблематика. В библиографията са включени 37 заглавия на книги, статии и периодика, голям брой нормативни документи и интернет източници. Точността при използването на информация от периодичния печат изисква, освен конкретното издание, да се посочва и заглавието на самата статия, публикувана в него. Липсва прецизност и при групирането на използваните книги, статии и периодични издания на български език и на латиница.

Дисертационният труд се състои от уводна част, три глави и заключение. Структурата на разработката отговаря на логическата последователност в съдържанието на отделните глави.

Актуалността на разглежданата проблематика е успешно защитена в уводната част на дисертационния труд. За тази цел авторът на изследването е използвал актуални данни за нарастването на бежанските потоци и тяхното значение както за ЕС като цяло, така и за Република България. Принос в тази насока има също точното формулиране на обекта и предмета на изследване, свързани с бежанските потоци и тяхното влияние върху националната сигурност на Република България. Много ясно е определен времевия обхват на проучването, включващ периода от началото на 2013 до средата на 2017г. По такъв начин в анализите, направени от докторанта, са използвани сравнения на ситуацията с бежанците към България преди, по време и след пика на мигрантската криза в Европа през 2015г. Целта на дисертационния труд е добре формулирана и е насочена към доказване на опасностите за националната сигурност на Република България, свързани с нелегалните миграционни потоци, преминаващи през нейната територия. Посочените задачи по изпълнението на целта, могат да бъдат по-ясно

диференцирани, съобразно характера на тяхното съдържание. В този смисъл е необходимо по-точно да се открие ролята на мерките, необходими за защита на националната сигурност на Република България. Като положителен подход в изследването може да се оцени използването на опита на избрани страни от ЕС, както и предложението за различни хипотетични сценарии за справяне с бъдещи бежански кризи, засягащи сигурността на България. Подобна положителна оценка заслужава направеното още в увода разграничаване на понятията „нелегални икономически мигранти“ и „бежанци“. Като пропуск в съдържанието на увода и първата въвеждаща глава е липсата на анализ на методите и подходите, избрани и използвани в научното изследване.

Първа глава озаглавена „Основни понятия, нормативна база и методи, необходими за дефиниране на проблематиката“ има преобладаваща теоретична насоченост. В тази връзка са разгледани някои основни понятия, свързани с бежанците, техният статут и възможностите за получаване на убежище и защита. Важно място в съдържанието на първа глава заема анализът на понятието национална сигурност и различията в неговото тълкуване. Като продължение на теоретичните постановки докторантът разглежда съвременните заплахи пред националната сигурност на България и мерките за противодействие. В края на първа глава са включени данни за миграционния натиск върху България през периода 2013-2016г. Направеният задълбочен анализ на състава на нелегално преминаващите през територията на страната дава основание да бъде направен извод „че сме изправени не пред бежанска вълна, а пред сериозен натиск от нелегални имигранти, предизвикан в по-голяма степен от икономически причини, отколкото от военен и политически конфликт“ (стр.49). Макар и с преобладаващ транзитен характер, тази миграция представлява явна заплаха за националната сигурност на България. Разсъжденията в тази насока налагат по-ясното извеждане като приоритетна задача актуализацията на мерките в цитираната от докторанта „Стратегия за национална сигурност на Република България“ от 2011г.

Втора глава на дисертационния труд е озаглавена „Историческа ретроспекция и съвременни аспекти на миграционните процеси“. Формулирана по този начин тя представлява своеобразен преход между миграционните вълни в миналото и съвременната епоха. Илюстрирането на миграциите от древността и Средновековието е подкрепено с избора на няколко характерни, според докторанта, примери. На фона на

направената историческа ретроспекция са разгледани съвременните миграционни процеси към България и останалите страни от Европейския съюз. Като приносен момент в тази част на дисертационния труд може да се изтъкне систематизирането на историческите факти като основа за преосмисляне на съвременните аспекти на миграционните процеси. Конкретно за България голямо значение има прегледът на бежанските вълни към България през периода след 1878г. Те обхващат главно бежанските потоци на население, идващо от българските етническите територии, останали извън границите на Третата българска държава. С примерите за бежанските потоци на арменци и гърци към България през първата половина на XX век става ясно, че в България има немалък опит в приемането на бежанци и от други етноси. От тази гледна точка трябва да се направи извода, че въпреки промяната в социално-икономическите условия, този опит може да бъде използван и днес.

Разглеждайки съвременните аспекти на миграционните процеси в света, докторантът определя страните и регионите, които формират основните бежански потоци. За реализацията на целта и задачите на дисертационния труд съществен принос има проследяването на бежанския поток към Европа и причините, които го предизвикват. С тази цел докторантът анализира както основните маршрути за придвижване на бежанците към развитите европейски страни, така и мерките за противодействие в някои от тези страни. Сравнявайки резултатите от мерките за справяне с притока на бежанци в Германия, Швеция, Унгария и Гърция докторантът достига до извода, че е необходимо обединяване на усилията на всички страни-членки на ЕС. Основа за това обединение могат да бъдат мерките, приети от Съвета на ЕС за справяне с бежанската криза. В критичен дух докторантът е разгледал различията в становищата на отделни страни-членки към изпълнението на общите мерки за преодоляване на миграционния натиск в т.ч. и по механизма за преместване на лица, търсещи закрила от държавите на първа линия (Италия и Гърция) към останалите държави от ЕС.

Трета глава на дисертационния труд е озаглавена „Държавна политика за преодоляване на миграционната криза в България и сценарии за нови потоци“. Нейното съдържание е изцяло ориентирано към конкретните мерки за борба с нелегалната миграция. Това определя нейното практико-приложно значение. Анализирайки приетия от Министерския съвет на Република България през 2013г. „План

за овладяване на кризисната ситуация, възникнала вследствие на засиления миграционен натиск към територията на Република България”, докторантът отделя най-голямо внимание на изграждането на защитна ограда по българо-турската граница. Проследявайки финансовите и други проблемите по изграждането на защитната ограда той сравнява нейните параметри с тези на подобно съоръжение, изградено по границата на Унгария. В резултат докторантът достига до извода, че изграждането на оптималния вариант на такова защитно съоръжение по българо-турската граница е неизпълнимо както от гледна точка на кратките срокове за реализация, така и невъзможността за финансово обезпечаване. Друг важен извод, направен от докторанта в рамките на III глава, е свързан с мерките, заложи в „Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020г.” Анализирайки минималния брой лица, търсещи убежище, които желаят да работят и да се адаптират към начина на живот в България, докторантът не стига до оптимистични изводи. Основание за това са и крайно незадоволителните резултати по изпълнението на Националната програма за заетост и обучение на бежанци към Агенцията по заетостта (стр.158). Всичко това, заедно с проблемите по интеграцията на бежанците в нашето общество, дава основание авторът на изследването да е песимист относно положителния ефект от заселването на бежанци като начин за решаване на съществуващите у нас демографски проблеми. В същото време докторантът правилно отбелязва, че заселването в страната на голям брой население с други етнически и конфесионални характеристики би могло да доведе до сериозни проблеми и дори до етнодемографска катастрофа.

В края на глава III докторантът излиза от националната рамка, насочвайки вниманието си към бъдещото демографско развитие в отделните континенти. Отчитайки бързонарстващото население и наличието на редица конфликтни зони в Африка, той прогнозира, че бъдещата миграционна вълна към Европа ще бъде изключително от проблемните региони на този континент. Макар и да има основания за увеличаване на бежанския поток от Африка към Европа, в бъдеще той едва ли напълно ще измести притока на бежанци от някои азиатски страни. Основание за това е сложната и противоречива политическа обстановка в региона на Близкия изток като цяло и страни като Сирия, Ирак, Афганистан и др.

Авторефератът с обем 51 страници, отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Той е изготвен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р. България и Правилника за неговото приложение.

4. НАУЧНИ ПРИНОСИ

В автореферата са изведени общо 4 научни приноса с общотeorетичен и практико-приложен характер.

1. Систематизирано представени са основните теоретични понятия, съпътстващата нормативна база и методите за оценяване на бежанските потоци като опасност за националната сигурност на Република България.
2. Направен е детайлен анализ на разходите за построяване на защитно съоръжение по границата на България с Турция и е разработен модел за реализация на защитно съоръжение подобно на това в Унгария с възможностите на българската държава.
3. Критичен анализ на стратегиите на европейското и националното законодателство, свързани с миграционните процеси и доказващи твърдението, че интеграцията на мигранти няма да спаси България от демографска катастрофа.
4. Направена е историческа ретроспекция на основата на която са преосмислени съвременните аспекти на миграционните процеси и е структурирана теза, че потенциалните бъдещи кризи са с произход Африка.

Представени в този вид приемам съдържанието на първите три приноса. На някои места техното съдържание се нуждае от редакция, която ще доведе до по-доброто им осмисляне и оценяване. Относно четвъртия принос, приемам само неговата първа част. Необосновано е, от гледна точка на сегашната политическа обстановка в някои азиатски страни, да се твърди, че бъдещите бежански потоци към Европа могат да идват единствено от континента Африка.

5.ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Във връзка с дисертационния труд е представена една публикация:

Николаев, Ив. Темата на нелегалната миграция в годишните доклади на службите за сигурност. В Юбилеен сборник, посветен на проф. д-р Петър Славейков, С., Изд. „Мелани”, 2018, с.103-112.

В автореферата не са посочени участия в конференции и други научни форуми.

6.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Бежанските потоци - опасност за националната сигурност на Република България” има завършен характер. Може да се каже, че докторантът е изпълнил поставената във въводната част на разработката основна цел и свързаните с нея задачи. Отчитайки научните приноси и останалите положителни качества на разглеждания дисертационен труд, предлагам на Уважаемите членове на Научното жури, да присъдят на редовния докторант, Иван Николаев Николаев, научно-образователната степен „доктор”.

София, 25.01.2019г.

.....

доц. д-р Тони Др.Трайков